

Deáky András örökölt és választott hazája is Gyimesbükk

FOTÓK: VERES NÁNDOR

NÉPNEVELŐ

– Ön innen ment nyugdíjba iskolaigazgatóként, de nem tétlenkedett sokáig.

– Igen, jó néhány esztendővel ezelőtt volt az már, hiszen immár a 81. évemet taposom, elteltek az évek. A nyugdíjazás után, de már azelőtt is turizmussal is kezdtem foglalkozni, mert mindig is tudtam, hogy a Gyimeseknek, különösen Gyimesbükknek, az ezeréves határnak nagy a vonzása a világ magyarsága felé. Éljenek bárhol a nagyvilágban, él a nosztalgia a történelmi Magyarország határa iránt, és mindig is szép számmal keresték fel az ezeréves határt. Bár én voltam az első fecske annak idején, manapság már a Gyimes völgyében szép számmal szaporodtak el a vendégházak, a panziók, és nagyon sokan fogadnak vendégeket, foglalkoznak vendéglátással.

– És hogy kezdte ez az első fecske Gyimesbükkön a turizmust?

– Nem voltak vendégházak, nem voltak az emberek felkészülve arra, hogy civilizált körülmények között fogadják a vendégeket. Tehát gyakorlatilag falusi turizmussal kezdődött minden. Családoknál szállásoltam el az ide látogató vendégeket, felmértem, hogy melyek azok a családok, ahol mégiscsak jobb körülmények között lakhatnak az emberek, ahol van egy fürdőszoba is, meg külön vécé. Nem mindenhol volt ez meg a Gyimesekben. Azután kezdtek gombamód elszaporodni a fürdőszobák is. Sokszor visszahallotta az ember, hogy nem mindenben voltak megelégedve a vendégek az ellátással, és mikor hallottam ezeket a panaszokat, akkor elhatároztam, hogy megmutatom én nektek, hogyan kell turizmust csinálni. És nekifogtam, építettem a Tatros partján egy kis házikót, amelynek a tetőterébe négy emeletes ágyat raktam be. Ezzel kezdődött nálam a turizmus. Ez most már nincs is meg, mert raktárhelyiségnek használjuk. Azóta

Harmincöt évig szünetelt a magyar nyelvű oktatás Gyimesbükkön, akkoriban a gyermekek még szünetben sem beszélhettek magyarul, pénzbüntetést kellett fizetniük minden kiejtett magyar szóért.

már az évek folyamán visszaforgatva minden hasznos évről évre bővítettem, és pillanatnyilag el tudok szállásolni ötvenkét főt kétágyas szobákban, saját fürdőszobával.

– És ha bejövünk a panzióba, azt látjuk, hogy ez nemcsak egy egyszerű szálláshely, ahol enni is lehet, hanem egy kicsi történelmi emlékpark is.

– Igen, ugye tudjuk mindnyájan, hogy a hatóságok nem nézik jó szemmel, hogyha történelmünk nagyjainak állítunk emléket köztéren. Ezért ez az én kéthektáros területem itt magántulajdon, és még egyelőre tisztelik Romániában a magántulajdont. Itt most már lassan több mint tíz szobor áll, de kopjafák, emléktáblák sokasága is. Történelmünk nagyjait lehet látni. Az első szobor az Szent István volt, ahogy felajánlja a Szűzanyának a Szent Koronát, egy moldvai csángó szobrász készítette el nekem fából, aztán van még egy Szent István-szobrom, ami márványból készült. De van itt Sebő Ödönnek bronzszobra, Bethlen Gábornak, Erdély nagy fejedelmének, ugye az ő nevéhez fűződik a Rákóczi vár építése. Nem olyan rég Petőfinek állítottunk szobrot, akinek januárban ünnepeljük születésének a 200. évfordulóját, és hát irodalmunk legnagyobb költője is helyet kell kapjon ebben a szoborparkban.

– Sokan az ön nevét onnan ismerik, hogy ön volt az, aki megmentette az ezeréves határon lévő vasúti őrházat. Erről meséljen még nekünk egy kicsit!

– Valóban én vásároltam meg azt a kis bakteházat attól a romántól, akinek építkezési anyagként adták el. Meg volt pecsételve a sorsa, mert lebontásra került volna, pedig ez az őrház itt az ezeréves határon a világ magyarsága számára jelképpé, szimbólummá vált. Mondjuk ki nyíltan, a megmaradásunk jelképe volt ez a kicsi őrház. Mindig jöttem az emberek, és kérdezték: tanár úr, megvan még az a kis őrház? Hát én elkezdtem gyűjtögetni a pénzt, hogy megmentsem meg a pusztulástól. Szépen gyűltek a pénzeszközök, egyedül mi, gyimesiek is meg tudtuk volna valósítani az álmunkat, de talán a Jóisten akarta, hogy másképp legyen, mert végül is határon átnyúló összefogás eredményeként valósult meg ez az álom. Ugye turizmussal foglalkozván sok-sok ezer vendég kereste fel a panziómat, és egy alkalommal Budakeszről voltak vendégeim öten, akik egy hétig itt laktak nálam. Egy este vacsora után leültünk, beszélgettünk, odahívtak, hogy igyak meg velük egy pohár bort, és többek között az őrházzal kapcsolatos tervekről is beszélünk. És ők voltak az elsők, akik letették az asztalra azt a nagyobb összeget, amihez aztán én folytattam a gyűjtést. Többször beszéltem a Duna TV-ben, a Lánchíd Rádióban, a Kossuth Rádióban, és nagyon hamar gyűlt össze az a több mint 5 millió forint, amibe került az őrháznak és környezetének a felújítása. Fantasztikus élmény volt az őrház avatása is, akkor esett meg a gyimesbükki csoda: mert én ugyan számítottam két-három ezer ember jelenlétére, amikor kértem a hatóságoktól az engedélyt az ünnepség megtartására, de Gyimesbükkön 40 ezer ember jelent meg. Leállt a forgalom Csíkszereda és Gyimesbükk között, bedugult a Gyimes

Zarándokhellyé vált az ezeréves határ és a vasúti őrház

völgye, órák hosszat meg sem lehetett moccanni. Húsz kilométernyi távolságra álltak innen Gyimestől a buszok és a kiskocsik, az emberek nem tudták, hogy mihez kezdjenek, aztán fogták magukat, és elindultak gyalog az ezeréves határ felé. Látni kellett volna azt a hatalmas emberáradatot, azt a zászlórengetéget, azt az örömujjongást, azt a tapsvihart, ami kitört akkor, amikor 65 év után először futott be a magyar koronás címeres ruhában a mozdony az ezeréves határhoz, és ott megállt a kis őrház mellett. Higgye el, hogy ott szem szárazon nem maradt akkor. Azóta lett Gyimesbükkből zarándokhely, de talán annak is köszönhetően, hogy folytattuk tovább a munkát, mert sok adósságunk volt, de amit megvalósítottunk az ezeréves határon, az nem egy-két embernek a munkája: csapatmunkával, határon átnyúló összefogás eredményeként hoztuk mindent létre. Én csak egyike vagyok azoknak, akiknek szívügyük volt ezeknek a dolgoknak a megvalósítása. De nagyon, de nagyon sokan felsorakoztak a hátam mögött, és nagyon sok tisztességes, becsületes magyar ember van benne a szíve, a lelke és a pénzeszköze is mindabban, ami lent látható az ezeréves határon. Az őrház felújítása utáni évben a kis kontumáci kápolnát hoztuk rendbe, ami 1782-ben épült. A következő évben egy másik nagy adósságunkat róttuk le azokkal szemben, akik az életüket adták a magyar hazáért, azokkal szemben, akik itt, a hegyekben fegyverrel a kezükben estek el, védve az ezeréves határt, a Gyimesi-szorost. Több mint 500 katonának a nevét gyűjtöttük össze, akik itt haltak meg. Feketegránit-táblákra írtuk ezeket a neveket, egy háborús emlékhelyet hozva ezáltal létre. Azután a Tatros folyón átívelő rozsdamarta vashidat festettük le szép magyazöldre. Vagy a későbbiekben a kontumáci kápolna melletti hegyromon felállítottuk az élet, a hit és a nemzet kapuját egy kopjafasorral.

– Hogy látja ön most a gyimesbükki magyarság helyzetét?

– Nem kecsgetető, látnunk kell azt, hogy a fiatalok zöme elhagyja a szülőföldjét, nagyon sokan külföldön vállalnak munkát, és ezek az emberek többnyire elvesztek a nemzet számára, mert a gyerekeik már ott születnek meg, annak az országnak a nyelvét tanulják meg, ottani iskolákba járnak, azt a kultúrát szívják magukba. Itthon még mindig működik két nyolcosztályos magyar tannyelvű osztály, és úgy látom, hogy a tanerők, az igazgatók kiállnak a gyimesi csángók érdekei mellett, és komolyan foglalkoznak a gy-

rekekkal, megtartják az itt élő gyimesi csángóknak a népi kultúráját is. Mert azt tudjuk, hogy a kultúra mindig is egy megtartó erő volt. Csodálatos az itt élő gyimesi csángóknak a zenekultúrája, az énekkultúrája. Gyönyörű szép a népviseletük, csodálatosak a táncaik, és ezeket tanítjuk a gyermekeknek, és látom, hogy minden iskolában foglalkoznak szép létszámban a gyerekekkel, akik visszatartják őseik táncait.

– Volt iskolaigazgató, népnevelő múzeumalapító, turisztikai vállalkozó. Ön hogy szokta saját magát emlegetni? Milyen jelzővel illeti?

– Én tanár vagyok, a szó igazi értelmében vett tanár, aki nemcsak a gyereket tanítja, hanem most már a népet is.

– Nyolcvanegyedik életévét tapossa. Nagyon gazdag élet áll ön mögött. Van valami hiányérzete mégis?

– Szerencsés embernek tartom magam, mert egész életem során azt csináltam, amit szerettem, amit akartam csinálni. Amit még szeretnék látni nagyon: az eddigi munkáimnak a megkoronázása volna, hogyha sikerülne a Rákóczi váraként ismert őrtornyot újjáépíteni. Tizenöt éve küszködök azért, hogy ezt az álmat is megvalósíthassuk. Nyolc év után, csodák csodája, sikerült kicsikarni a Bákó megyei hatóságoktól az építkezési engedélyt. Vállalkozót is találtunk, neki is fogtak a munkálatoknak. Alig három hétig dolgoztak, amikor jött hozzám a munkavállaló, hogy lejárt az építkezési engedély. Hát majdnem kétségbe estem. A polgármesteri hivatal nemtörődősége, felelőtlensége, szándékossága vezetett ide. Mert tudni kell azt, hogy Gyimesbükk lakóinak csak 52 százaléka vállalta a legutóbbi népszámláláskor a magyarságát, és létezik még mindig itt, Gyimesbükkön is egy kemény román mag, akik azt szeretnék, hogy minden tünjön el minél hamarabb, ami arra emlékezteti őket, hogy valamikor itt határ volt, s hogy mi még itt mindig, Trianon után 102 esztendővel, magyarul beszélünk egymással. De nem adtuk fel. Meghalt a régi polgármester. A helyhatósági választásokon magyar polgármestert és magyar alpolgármestert állítottunk a község élére, és most már másodszor is kezünkben van az építkezési engedély, ami két évre szól, és remélem, hogy ez alatt az idő alatt sikerül újjáépíteni ezt a kis váracska. Azt szeretném megérni, hogy majd az avatónépszerűsége én mondjam az ünnepi beszédet.